

Babalarımız belə gündə deyərdilər ki, atları yəhərləyin, yolumuz Şuşayadır. Atamı özünü Ağdama çatdırmaq istəyirdi ki, oradan Şuşaya getmək asandır. Bizim isə Pənahəli xan Cavanşirin ən gözəl məkan yeri kimi seçdiyi, sonralar haminin ən səfəli şəhər kimi tanıdığı Şuşaya getmək imkanlarımız çoxdur. Lap çox. Biz işğalçı düşmənin (rəsmi mərkəz eləmək məqsədilə) ən etibarlı hərbi hissələrinin qoruduğu Şuşaya gedə bildikse, iti-qurdu oradan qovandan sonra oraya getməyə nə var ki? Bir də ki, Azərbaycan dövləti bu gün nəinki dəniz səviyyəsindən bir neçə yüz metr yüksəkdə olan diyarımıza, hətta kosmosa gedə biləcək qədər güclü, imkanlıdır.

... Atam 1941-45-ci illər müharibəsində üçüncü dəfə yaralanan dan sonra hərbi – həkim komissiyası onun artıq döyüşə bilməyəcəyi qərarına gəlmiş, 1945-ci il aprelin son günlərində ordudan tərxis etmişdilər. Atam gəlib kəndə çatana qədər isə müharibə qurtarmış, faşistlər kapitulyasiya aktına qol çəkmişdilər. İndi də belə oldu. Noyabrın 9-da Bayraq Gününə görə işləmədik və biz Şuşanın azad edilməsi haqqında qələmə alınan bu sətirləri oxuculara təqdim edəndə faşist qonşularımız kapitulyasiyaya məcbur oldular. Əslində, onlar bu biabırçılığa layiq idilər. Çünki həm ulu öndər Heydər Əliyev, həm də Prezident İlham Əliyev humanistlik və siyasi müdriklik nümayiş etdirərək, dəfələrlə onlara normal çıxış yolunu göstərmişdilər. Anlamadılar və anlamazlıqlarına görə də rüsvay oldular.

... Allah Süleyman Rüstəm rəhmət eləsin! Son otuz ildə mən onun bir şeirinə nə qədər, neçə dəfə istinad etmişdim, bir Allah bilir:

**Gün o gün olsun ki, qurtarsın dava,
Dağılsın buludlar, açılsın hava.
Alınsın düşməndən ömürlük qisas,
Torpaq nəfəs alıb dincəlsin bir az.
Sillinsin ürəkdən, könlüdən ağır,
Bir də tapdanmasın Vətənin bağı.**

Bəli, gün o gün oldu. Vətənin bağı bir də tapdanmayacaq, İnşallah!

Dövlət başçımızın xalqa Şəhidlər xiyabanından müraciət etməsindən dərhal sonra ağılıma gələn ilk fikir Şuşa haqqında yazılmış ən gözəl şeirlərdən birinə müraciət etmək oldu. Sonra həmin fikrimdən daşındım. Fikirleşdim ki, son iki yüz ildə Şuşa haqqında ən gözəl şeiri məhz son günlərdə Azərbaycan əsgəri yazdı. Bu şeir təkcə ədəbiyyat nümunəsi deyil, həm də tarix salnaməmizin ən dəyərli səhifələrindən biri oldu. Dostlarımız, qardaşlarımız həmin səhifələrlə fəxr edəcək, bədxahlarımız və düşmənlərimiz isə ondan dərs almaq, ibrət götürmək məcburiyyətindədirlər.

Şuşa haqqında olan tarixi materiallarda oxuyuruq ki, 1900–1915-ci illərdə Şuşa iri iqtisadi mərkəzə çevrildi: “Qafqazda ən böyük xalçaçılıq mərkəzi burada yerləşirdi. Şuşanın yalnız bir nəqliyyat yolu olub: şəhərin mərkəzindən keçən Ağdam – Əsgəran – Xocalı – Xanbağı (Xankəndi) – Ağ köpüsü – Şuşa yolu. Şuşada üzvlük daş yatağı, Keçəldağ gil yatağı, şirin su yataqları, Şirvan və Turşsu mineral suları var. Dörd yüz əlli hektar ərazini əhatə edən Daşaltı Dövlət Təbiət Yasaqlığı Şuşa və Əsgəran ərazisindəki unikal təbiət komplekslərini qorumaq üçün 1988-ci ildə yaradılıb”.

Son otuz ildə isə namərd qonşumuz, yağlı düşmənimiz, bəşəri dəyərlərə qənim kəsilən vandal ermənilər Şuşanın maddi- mənəvi dəyərlərinə də, təbii sərvətlərinə də qarşı vəhşicəsinə dav-

Yazıldı tarixə bir qızıl xətlə... Şuşanın işğaldan qurtulan günü

Pənahəli xanın şəhəri haqqında ən gözəl şeiri Azərbaycan əsgəri yazdı

ranmışdılar. Ona görə də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev noyabrın 8-də xalqa müraciət edərkən dedi: “Əziz Şuşa, biz qayıtmışıq! Əziz Şuşa, biz səni dirçəldəcəyik!”

Bu məzmunlu yazılarda həmişə deyirdik ki, o gün uzaqda deyil. Bu gün isə “o gün, bu gündür!” – deyə bilirik.

Prezident xatırladı ki, əzəli, tarixi torpaqlarımız 30 ilə yaxın işğal altında qaldı. Bu illər ərzində

iradə göstərərək Azərbaycan xalqının maraqlarına cavab verməyən heç bir razılışmaya getmədik: “Mən dəfələrlə bütün beynəlxalq kürsülərdən bəyan etmişdim ki, torpaqlarımızın, ərazi bütövlüyümüzün bərpası bizim əsas vəzifəmizdir və biz bu vəzifəni icra edirik. Danışqlar heç bir nəticə vermədi. Sadəcə olaraq, bizim başımızı aldadırdılar, sadəcə olaraq, məsələni dondurmaq istəyi müşahidə olunurdu. Biz bu Qələbəni döyüş meydanında qazandıq,

dəfələrlə Azərbaycana müxtəlif güc mərkəzlərindən göndərilən siqnallar bizi vəziyyətlə barışmağa sövq edib. Ancaq biz qətiyyət, cəsarət, siyasi

şəhidlər verərək bu Qələbəni qazandıq. Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin! Həm birinci Qarabağ, həm ikinci

İyirmi səkkiz il yarım işğal altında olan Şuşa azad edildi! Şuşa indi azaddır! Biz Şuşaya qayıtmışıq! Biz bu tarixi Qələbəni döyüş meydanında qazandıq. 2020-ci il noyabrın 8-i Azərbaycan tarixində əbədi qalacaqdır. Bu tarix əbədi yaşayacaq. Bu, bizim şanlı Qələbəmizin, zəfərimizin günüdür! Bu qələbəni biz döyüş meydanında qazandıq, danışıqlar masası arxasında yox.

**Azərbaycan Prezidenti
İlham Əliyevin xalqa müraciətindən
Bakı, 8 noyabr 2020-ci il**

Qarabağ – Vətən müharibəsi adlandırığımız müharibədə şəhid olmuş bütün şəhidlərimizə Allahdan rəhmət diləyirəm, onların yaxınlarına səbir diləyirəm. Yaralı soydaşlarımıza Allahdan şəfa diləyirəm. Biz xalqımızın, əsgərlərimizin, zabitlərimizin canı, qanı bahasına torpaqlarımızı işğalçılardan azad edirik. İşğalçıları torpaqlarımızdan qovuruq və qovacağıq!”

Qələbənin rəhni olan məsələlər barədə danışan dövlət başçımız xatırladı ki, bizim iqtisadi gücümüz olmasaydı, bu Qələbəni əldə etmək mümkün olmazdı. İlk növbədə, iqtisadi müstəqillik təmin edilməli idi və təmin edildi: “Bu gün Azərbaycan iqtisadi cəhətdən heç kimdən asılı deyil, heç bir ölkədən asılı deyil, heç bir beynəlxalq maliyyə qurumundan asılı deyil. Müstəqillik və bu, bizə imkan verdi ki, ölkəmizi inkişaf etdirək, eyni zamanda, Ordumuzu gücləndirək. Biz Ordumuz üçün lazım olan bütün hərbi texnikanı, silahları xarici bazarlardan alırıq. Əgər bizim iqtisadi imkanlarımız olmasaydı, biz bunları necə əldə edə bilərdik? Biz ölkə daxilində uğurlu siyasət apararaq hesab edərdik ki, ölkəmizdə dünya üçün çox nadir inkişaf modelini yaratdıq”.

Ötən yazılarda qeyd etmişdik ki, müzəffər Ali Baş Komandanımız qazanılmış bütün uğurlar barədə danışarkən xalqın iradəsini, ölkədəki milli həmrəyliyi xatırlatmaq ənənəsini davam etdirir. Cənab Prezident Şuşanın işğaldan

azad edilməsi münasibətilə xalqa müraciət edərkən də həmin ənənəni unutmadı: “Daxildəki həmrəylik, milli birlik, vahid amal uğrunda birləşməyimiz bizə əlavə güc verdi, imkan vermədi ki, bəzi mənfur xarici dairələr öz çirkin planlarını Azərbaycanda həyata keçirsinlər. Halbuki belə planlar var idi, belə cəhdlər var idi. Biz siyasi iradə göstərərək, birlik göstərərək bu cəhdləri dəf etdik, xalq olaraq, millət olaraq öz qürurumuzu müdafiə etdik, öz müstəqil seçimimizi müdafiə etdik və sübut etdik ki, heç kim bizim işimizə qarışmasın və qarışa bilməz. Əgər bu birlik olmasaydı, milli həmrəylik olmasaydı, biz heç vaxt torpaqlarımızı işğalçılardan azad edə bilməzdik”.

Təbii ki, hansısa nailiyyətə imza atmaq üçün iqtisadi güc və daxili həmrəyliklə yanaşı, beynəlxalq aləmlə də kifayət qədər işləmək lazımdır. Ona görə də Prezident İlham Əliyev bütün bütün dünyaya sübut etdi ki, Qarabağ əzəli Azərbaycan torpağıdır. Sübut etdi ki, əsrlerboyu Azərbaycan xalqı bu torpaqlarda yaşayıb. Dünya ictimaiyyətinə dəfələrlə məlumat verildi ki, erməni əhalisi bu torpaqlara 200 il bundan əvvəl köçürülüb. Necə köçürülüb, hansı məqsədlərlə köçürülüb, hamısını dünya ictimaiyyətinə sübutlarla, faktlarla təqdim edə bildi.

Prezident adı çəkilən müraciətdə də xatırladı ki, dünyanın bütün aparıcı

təşkilatları, bütün beynəlxalq qurumlar Ermənistan – Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı ədalətli qətnamələr, qərarlar qəbul edibdir: “BMT Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsi, BMT Baş Assambleyasının qətnamələri, Qoşulmama Hərəkatının qətnamələri, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının qətnamələri, Avropa Parlamentinin qətnamələri və digər beynəlxalq təşkilatların qərar və qətnamələri birmənalı şəkildə Dağlıq Qarabağı Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi kimi tanıdı. Bu, bizə əlavə güc verdi. Əgər biz bunu etməsəydik, bu gün münaqişənin ətrafında cərəyan edən proseslər bizə böyük problemlər yarada bilərdi”.

... Səkkizillik təhsili aldığım kənd məktəbimizin eyvanında yuva qurmaq istəyən qaranquşun ayağı özünün gətirdiyi ipə ilişdiyinə görə, o uçub gedə bilmir, “tələdən çıxmaq üçün” imkanı daxilində çapalayır. Tacəddin müəllim nərdivanla yuxarı qalxaraq, qaranquşun ayağına dolaşan ipi açdı və “Sən azadsan, günahsız quş!” – deyə onu buraxdı.

Müzəffər Ali Baş Komandanımız Şuşa ilə bağlı müraciətinin sonunda “Əziz Şuşa, sən azadsan!” – deyəndə məhz Tacəddin müəllimin 55 il yadından çıxmayan həmin ifadəsini xatırladım. Sən azadsan, ŞUŞA!

**İttifaq MİRZƏBƏYLİ,
“Xalq qəzeti”**